

NAŠE ŽENE. LEKSIKON ZNAMENITIH ŽENA HRVATSKE OD X. DO XX. STOLJEĆA

Luka Boršić i Ivana Skuhala Karasman, Naklada Jurčić d.o.o., Zagreb 2016., 187 str.

Do ovoga leksikona, u Hrvatskoj nije bilo objavljeno niti jedno leksikografsko djelo (enciklopedija ili leksikon) posvećeno Hrvaticama i strankinjama koje su svojim radom zadužile Hrvatsku. Premda neveliko, ovo će djelo zasigurno pridonijeti boljem razumijevanju položaja i uloge žena u hrvatskoj povijesti. Članci su kraćega formata (prosječno 20 redaka), leksikonski oblikovani, te će kao takvi poslužiti kao kratka informacija čitatelju (istraživaču, studentu) o pojedinoj biografiji, a koja se može dodatno proširiti informacijama iz djela ispod biografije ili popisom literature na kraju knjige. S obzirom na to da ni autori u predgovoru nisu pisali o retkarinama, odnosno veličini biografskih natuknica, ni ja neću otvarati tu temu.

Kao izvori podataka za rad na leksikonu korištena su brojna enciklopedijska i leksikonska izdanja Leksikografskoga zavoda Miroslav Krleža. Među ostalima, autori u popisu literature navode *Enciklopediju fizičke kulture*, *Enciklopediju hrvatske umjetnosti* (I–II), *Hrvatsku enciklopediju* (internetsko izdanje), *Hrvatsku književnu enciklopediju* (I–IV), *Hrvatski biografski leksikon* (I–VIII), *Hrvatski obiteljski leksikon* (internetsko izdanje), *Istarsku enciklopediju* (internetsko izdanje), *Krležijanu* (internetsko izdanje), *Leksikon Marina Držića*, *Leksikon Ruđera Boškovića*, *Muzičku enciklopediju* (I–III) i *Proleksis enciklopediju* (internetsko izdanje). Stoga je uistinu teško pronaći neku zaslužnu Hrvaticu koja u ovome leksikonu nema svoju biografsku natuknicu.

Ipak problematičnim smatram izraz »znamenite« žene u naslovu te period koji leksikon obrađuje, »od X. do XX. stoljeća«. Autori u predgovoru objašnjavaju kako pod izrazom »znamenite žene« podrazumijevaju »žene koje su na ikoji način utjecale, istaknule se i/ili ostavile traga u područjima svoga djelovanja, bilo to svojim znanstvenim, umjetničkim, političkim, društvenim, religijskim ili inim djelatnostima«. To potkrepljuju biografijama gotovo 800 žena obrađenih u leksikonu, koje zaista zaslužuju da ih se nazove znamenitima. Unatoč tomu, mišljenja sam da je to pretenciozan izraz koji bi trebao za sobom nositi puno veći broj biografskih natukni-

ca (u deset stoljeća hrvatske povijesti zasigurno je bilo više od 800 znamenitih žena) ili bi ga trebalo zamijeniti nekim prikladnijim, determiniranijim izrazom.

Što se tiče vremenske odrednice koja bibliografske natuknice ograničava na razdoblje između X. stoljeća i rođenja na dan 31. prosinca 1929 (*terminus post quem non*), smatram da je granica rođenja trebala biti više pomaknuta u XX. stoljeće. Na žalost, autori u predgovoru ne objašnjavaju zašto je baš taj datum uzet kao *terminus post quem non*. Prva (vremenski determinirana) biografska natuknica je ona kraljice Jelene (umrla 976. godine). Nakon nje donose se biografije benediktinki Cike i njezine kćeri Vekenegge koje su živjele u XI. i XII. stoljeću, hrvatsko-ugarskih kraljica Marije Anžuvinke i Elizabete Kotromanić te kraljice Barbare Celjske, rođenih u XIV. stoljeću, Veronike Desinićke, bosanske kraljice Katarine Kotromanić i plemkinje Beatrice Frankopan, rođenih u XV. stoljeću, pjesnikinja, sestara Nade i Julije Bunić, Filipe Lacea, Gracioze Lovrinčeve i Cvijete Zuzorić, junakinje Mile Gojsalić, književnice Marije Gundulić Gučetić, plemkinje Apolonije Lang i dominikanke Nike Resti, rođenih u XVI. stoljeću te pjesnikinja Marije Bettera Dimitrović i Ane Katarine Zrinski, dobrotvorke Barbare Čikuljin, prve žene koja je u Hrvatskoj proglašena vješticom Bare Kramarić, redovnica Magdalene Pereš-Vuksanović i Mare Žižić te plemkinje Jelene Zrinski rođenih u XVII. stoljeću, te pjesnikinja Lukrecije Bogašinović Budmani, Katarine Patačić i Katarine Sorkočević-Bassegli, plemkinja Eleonore Felicite Drašković, Marije Đurđević-Bunić i Marije Nikoline Gučetić, benediktinke Benedikte Gradić, glazbenice Barbare Ane Keglević-Odescalchi, slikarice Terese Recchini i skladateljice Marine Sorkočević-Gučetić, rođenih u XVIII. stoljeću. Nešto su brojnije biografske natuknice žena rođenih u XIX. stoljeću, a najzastupljenije je XX. stoljeće (s oko 90% biografskih natuknica). Najmlađa žena s biografskom natuknicom u leksikonu koja zadovoljava *terminus post quem non* jest biologinja Božica Levak-Švajger, rođena 20. XII. 1929. Autori u predgovoru pišu da ostavljaju mjesto i za neke nove biografske natuknice koje su nenamjerno izostavljene. Možda bi neke od njih mogle biti biografske natuknice dalmatinske spisateljice Erminije Cassio-Bure (Kašić-Burić), pjesnikinja Marzie Grisogono, pjesnikinja Nikolette Rastić (Resti), slikarice Itale Bogdanović i dr. Smatram da bi granicu rođenja trebalo malo više pomaknuti prema sredini XX. stoljeća. Kada bi se za *terminus post quem non* uzelo 31. XII. 1950 (što je tek sredina stoljeća), u leksikonu bi svoje biografske natuknice imale i brojne druge znamenite žene, poput neuropsihijatrice Vide Demarin, književne povjesničarke Dunje Fališevac, biologinje Sibile Jelaske, muzikologinje Koraljke Kos, filologinje i paleoslavistice Anice Nazor, književne teoretičarke, pjesnikinje i prevoditeljice Dubravke Oraić-Tolić, filologinje Ivanke Petrović, kiparice Marije Ujević-Galetović, demografkinje i ekonomistice Alice Wertheimer-Baletić, povjesničarke Mire Kolar-Dimitrijević i mnogih drugih. Na taj se način ne bi donijele samo biografije žena čiji je životni rad u potpunosti zaokružen nego i bio-

grafije žena koje su naše istaknute suvremenice, a čiji je rad već prilično definiran, no ne i u potpunosti zaokružen.

Namjera autora bila je donijeti »što je moguće objektivniji popis žena koje su svojim životima i djelatnostima zadužile Hrvatsku«. Pritom su u leksikon uvrstili biografije žena koje su rođene i djelovale su u Hrvatskoj, Hrvatice koje su djelovale u inozemstvu (bilo da su rođene u Hrvatskoj ili su podrijetlom iz Hrvatske) te strankinje čije je djelovanje pridonijelo razvoju Hrvatske.

Autori se ograđuju od mogućih nenamjernih pogrešaka i izjavljuju kako su otvoreni za sugestije. Vođena tom zamisli, ali i svjesna činjenice da ne postoji knjiga bez pogreške, pronašla sam nekoliko pogrešaka i nedosljednosti, ponajprije u provođenju uputnica i u navođenju godina i mjesta rođenja i smrti (ne tražeći pritom pogreške u tekstu biografske natuknice).

Što se tiče kratkih biografskih natuknica koje su neka vrsta uputnice na glavnu biografsku natuknicu, pronašla sam sljedeće: kod uputnice Akačić, Branka, upućuje se na članak Peris, Maca, no u tom članku piše da je glumičino pravo ime bilo Marija, a ne Branka Akačić. Kod uputnice Spitzer, Irma, upućuje se na članak Šinko, Irma, no u tom članku piše da je liječničino pravo ime bilo Irma-Mici Spitzer, a ne Irma Spitzer (Mici je vjerojatno nadimak pa ga je kao takvog trebalo označiti kao i u ostatku knjige). Kod uputnice Sperani, Bruno upućuje se na članak Šperac, Vinka, no u tom članku piše da je novinarka poznata i pod talijanskim imenom Vicenza (Beatrice) Speraz (za koje nema uputnice Speraz, Vicenza (Beatrice) vidi Šperac, Vinka), ali nadimak Vica (Šperac, Vinka /Vica/) stavljen je u zagradu (za razliku od Mici, gore). Kod uputnice Thalberg, Marie upućuje se na članak Preradović, Zora, no u tom članku ne piše da je slikarica i likovna pedagoginja Zora Preradović djelovala pod imenom Marie Thalberg, štoviše nije mi poznato tko je Marie Thalberg i postoji li ona. Nenamjerne pogreške u pisanju nalaze se na dva mjesta: kod uputnice Čus, Hedviga upućuje se na članak Podgorski, Vika, no u tom članku piše da se glumica zvala Vika Podgorska, a ne Podgorski. Kod uputnice Schwell, Mara, upućuje se na članak Švel-Gamiršek, Mara, no u tom članku piše da je glumičino pravo prezime bilo Schwell, a ne Schwell.

Što se tiče nepotpunih podataka u pisanju godina i mjesta rođenja i smrti, njihov je izostanak opravdan samo u slučaju kad su zaista u historiografiji nepoznati. Zbog nedostatka vremena, ovdje donosim podatke samo za polovicu abecede. Za kemičarku Zlatu Bartl mjesto rođenja treba biti Dolac, BiH, za sportašicu Nadu Bobinski mjesto i datum smrti trebaju biti Zagreb, 1990., za pjesnikinju Vandu Borelli Vranski mjesto smrti treba biti Zagreb, za kemičarku Malvinu, Borelli Vranski-Koroliju mjesto smrti treba biti Zagreb, za pedagoginju i benediktinku Benediktua Braun mjesto i godina smrti trebaju biti Albano Terme, Italija, 1991), za publicistkinju i kulturnu djelatnicu Eugeniju Ženku Frangeš mjesto rođenja treba biti Zagreb,

za arhitekticu Teu Fuhrmann Altaras mjesto rođenja je Zagreb, za prevoditeljicu Marijanu Kralj mjesto rođenja je Vojni Križ, danas Križ, a mjesto smrti Zagreb, za otorinologinju Renatu Kroneisl-Rucner mjesto rođenja je Zagreb itd.

Za novinarku Boženu Kralj treba pisati Božena Deželić, rođena Kralj, a jedinu sigurnu godinu rođenja 1881. treba provjeriti i dopuniti podacima (Jastrebarsko, 1891 – Zagreb, 1971).

Za junakinju Karolinu Belinić autori sigurno znaju samo da je rođena u Rijeci, no treba pisati (Rijeka, 1791 – Rijeka, 1855).

Unatoč pogreškama koje se mogu pronaći u većoj ili manjoj mjeri u svakoj knjizi, ovo je hvalevrijedno leksikografsko djelo koje su u vrlo kratkom periodu (u samo tri godine) izradila dva autora. Leksikon je odlična inicijativa na kojoj treba i dalje raditi (dopunjavati natuknice i istraživati podatke koji nedostaju), poput projekta *Hrvatske filozofkinje*, koji su isti autori pokrenuli na internetu.

MIHELA MELEM HAJDAROVIĆ

